

NIRAS

EVALUERING AF
KOMMUNERNES OPSÆTNING AF
ROTTESPÆRRER

Miljø- og Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

1. HOVEDRESULTATER

Denne rapport sammenfatter resultaterne af en evaluering af kommunernes opsætning af rottespærrer, som NIRAS har foretaget for Naturstyrelsen i efteråret 2015. Evalueringen foretages på baggrund af, at der i 2012 blev udsendt en bekendtgørelse 696 om forebyggelse og bekæmpelse af rotter. Bekendtgørelsen stiller krav om, at kommunerne på de institutioner, hvor kommunen er grundejer, og hvor det er teknisk og hensigtsmæssigt muligt, har pligt til at opsætte rottespærrer. 76 % af landets 98 kommuner har svaret på det spørgeskema, som er evalueringens datagrundlag.

1.1. Kommunerne har fokus på rottebekæmpelse

Evalueringen viser, at bekendtgørelsens krav om opsætning af rottespærrer har haft flere effekter på rottebekæmpelsen.

Langt de fleste kommuner har øget deres indsats mod rotter og opsat flere rottespærrer, end de tidligere har gjort. Evalueringen peger samlet set på, at bekendtgørelsen har givet kommunerne incitament til at komme i gang, og har fået langt de fleste til at handle på området. Bekendtgørelsen har således skubbet til kommunernes arbejde med rottespærrer, selvom man ikke kan konkludere en direkte årsagssammenhæng.

Evalueringen viser, at der er arbejdet med opsætning af rottespærrer langt de fleste steder, dog i forskellig grad. Det er således kun ca. én ud af ti kommuner, der ikke har opsat rottespærrer på nogle af deres institutioner. Næsten halvdelen af kommunerne har opsat rottespærrer på mere end 80 % af deres skoler, plejehjem og daginstitutioner, mens en lille del generelt har fravalgt opsætningen på alle deres institutioner. Dette skyldes blandt andet, at der ikke vurderes at være rotter. Det kan også skyldes, at det vurderes uhensigtsmæssigt på grund af risikoen for opstuvning, hvilket er den oftest angivne årsag til at fravælge opsætning af rottespærrer. Kommunerne har fokuseret på de eksisterende institutioner, hvor kommunen har pligt til at opsætte rottespærrer.

Samtidig har bekendtgørelsen betydet et skærpet fokus på området for mange kommuner, og de fleste kommuner bakker op om kravet og finder det rimeligt, at der er et krav om opsætning af rottespærrer.

Formålet med opsætning af rottespærrer er på længere sigt at reducere forekomsten af rotter og dermed også de følgevirkninger og skader både bygninger og ledningsnet kan lide på grund af skadedyrenes tilstedeværelse. Det er endnu for tidligt at kunne dokumentere mere langsigtede effekter af indsatsen i form af færre rotter, da bekendtgørelsen kun er tre år gammel. Samlet set kan det konkluderes, at i nogle kommuner har bekendtgørelsens krav en stor betydning, mens det andre steder ikke betyder så meget – endnu.

1.2. Kravet betyder omkostninger og behov for prioritering

Evalueringen viser, at jo flere rottespærrer, man sætter op, jo billigere er opsætningen per styk, hvilket selvfølgelig er en fordel for de store kommuner.

Tre ud af fire kommuner har oplevet stigende omkostninger på området som følge af kravet. Færre end én ud af fem kommuner mener, at omkostningerne i forbindelse med opsætning af rottespærre står mål med effekten. Det er bemærkelsesværdigt, at kommunerne er positive overfor bekendtgørelsens krav, selvom de ikke nødvendigvis mener, at indsatsen står mål med effekten. At de ikke ser en sammenhæng mellem omkostninger og effekt kan skyldes, at de ikke har erfaringer med effekten endnu eller ikke tidligere har oplevet problemer.

Generelt er kommunerne relativt positive overfor kravet om opsætning af rottespærre og har fokus på området, men evalueringen peger også på, at bekendtgørelsens krav potentielt kan have utilsigtede konsekvenser. Kravet betyder, at kommunerne er nødt til at prioritere indsatsen og sætte sig ind i, hvordan de bedst muligt lever op til kravet. Selvom kommunerne kan gebyrfinansiere opsætningen af rottespærre, giver de alligevel udtryk for, at der ofte opstår en prioriteringskonflikt med andre områder såsom reparation af kloakken. Evalueringen peger således på, at gebyrfinansieringen ikke har den ønskede betydning, og at kommunerne alligevel føler, at opsætning af rottespærre giver dem yderligere udgifter.

Kommunerne kan tage kravet så alvorligt, at den bedste løsning nedprioriteres. Mangel på ressourcer kan betyde, at der kun gøres det, der opleves som nødvendigt for at leve op til lovkravet. Det kan f.eks. betyde uhensigtsmæssige prioriteringer i form af manglende reparation af kloaknettet og manglende opstrømsundersøgelser i forbindelse med opsætningen af rottespærre. Kun 15 % af kommunerne undersøger altid ledninger opstrøms for rottespærren i forbindelse med opsætning, og de oplever en bedre sammenhæng mellem omkostninger og effekt. De er oftere enige i, at omkostningerne står mål med effekten end kommuner, der sjældnere udfører opstrømsundersøgelser. At opstrømsundersøgelser ikke udføres oftere kan betyde, at rottespærre ikke får den ønskede effekt på længere sigt – at de ikke formår at reducere rottebestanden i den pågældende kommune. Kommunerne oplever trods gebyrfinansiering, at manglende ressourcer tvinger dem til at foretage en afvejning, og nogle steder falder det ud til rotternes fordel.

1.3. Der er behov for et samlet overblik, ressourcer og tid

Siden bekendtgørelsen trådte i kraft, har kommunerne løbende taget hul på arbejdet med opsætning af rottespærre, som kan være et vigtigt værktøj i den løbende sanering af lednings- og kloaknettet.

Evalueringen peger på, at nogle kommuner ikke har et samlet overblik over deres indsats – måske fordi indsatsen og dermed viden om indsatsen er spredt på mange hænder; fra kommunens rotteansvarlige henover ejendomscenteret til kommunernes byggetekniske afdeling, som har et ansvar for implementering i 62 % af kommunerne. I 9 % af kommunerne er det Kloakforsyningen, der er ansvarlig, hvilket kan forklare, at nogle kommunale kontaktpersoner ikke har det fulde overblik over indsatsen.

Mange kommuners indsats er ad hoc-præget snarere end en samlet indsats, hvilket kan skyldes manglende ressourcer. En tredjedel har separate registreringer af rotteproblemer til rådighed, men det er kun en mindre del af dem, der fokuseret anvender deres registreringer til at prioritere indsatsen.

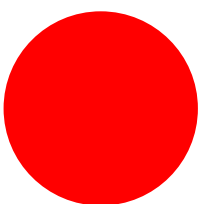
Manglende ressourcer angives ofte som en grund til f.eks. at fravælge opstrømsundersøgelser i forbindelse med opsætning af rottespærrer. Det kan derudover være en grund til at vælge den billigste type rottespærrer – 2-klap modellen – som også er den oftest anvendte. De fleste kommuner angiver, at kravet ikke har betydning for, hvilken type de anvender. Dog er det den billigste 2-klap model, der ikke dræber rotterne, som er den oftest anvendte i syv ud af ti kommuner. Det kan skyldes, at denne model kan være billigere i drift. Evalueringen viser, at selvom opstrømsundersøgelser er dyre og ressourcekrævende udbedres fundne fejl i forbindelse hermed dog for det meste.

Samlet set har bekendtgørelsen betydet, at de fleste kommuner har fået mere fokus på indsatsen mod rotter. De langsigtede effekter i form af færre rotter og færre udgifter til rottebekæmpelse vil først vise sig på længere sigt. Tiden vil vise, hvorvidt rottebekæmpelsen er blevet styrket af bekendtgørelsens krav, samt hvorvidt kommunerne vil opleve driftgener eller stigende udgifter som følge af vedligeholdelse og opsyn med rottespærrerne.

Evalueringen viser, at bekendtgørelsens krav både har haft positive effekter i form af at opfordre til handling og øge fokus, men at der også er udfordringer med ressourcer og at prioritere arbejdet. De positive effekter og udfordringer vil højst sandsynlig også gøre sig gældende på de andre områder, man kunne overveje at udvide kravet til at gælde. Det er derfor afgørende at have disse in mente, når man arbejder med en eventuel udvidelse af kravet til andre områder. Endelig er det vigtigt af følge op på det endelige formål i form af reduktion af rotteproblemer, når kommunerne er nået længere med deres arbejde.

INDHOLD

1. HOVEDRESULTATER.....	2
1.1. Kommunerne har fokus på rottebekæmpelse.....	2
1.2. Kravet betyder omkostninger og behov for prioritering.....	2
1.3. Der er behov for et samlet overblik, ressourcer og tid.....	3
2. INDLEDNING.....	7
2.1. Rapportens struktur.....	8
3. OM UNDERSØGELSEN.....	10
4. RESULTATER.....	12
4.1. Store forskelle på kommunernes fremdrift.....	12
4.2. Løbende opstart og ad hoc indsats.....	16
4.3. Varierende økonomiske omkostninger og indsatser.....	19
4.4. Manglende prioritering af opstrømsundersøgelser.....	24
4.5. Nogle institutioner bliver fravalgt.....	27
4.6. Bekendtgørelsens krav kan betyde mere end øget opmærksomhed.....	30
5. UDVIKLINGSPERSPEKTIVER.....	34
5.1. Krav skaber handling og fokus.....	34
5.2. Krav skaber også behov for prioritering.....	34
5.3. Følg op og tag hensyn til effekter og udfordringer.....	35

INDLEDNING

2. INDLEDNING

Placeringen af en rottespærrer i afløbssystemet sikrer, at rotter kun kan passere i samme retning som spildevandet – det vil sige væk fra ejendommen. I forbindelse med indførelse af bekendtgørelse 696 om forebyggelse og bekæmpelse af rotter i 2012 blev der indført krav om, at kommunerne på de institutioner, hvor kommunen er grundejer, og hvor det er teknisk og hensigtsmæssigt muligt, har pligt til at opsætte rottespærrer.

Kravet om opsætning af rottespærrer skyldes, at rotter er årsag til spredning af sygdomme samt ødelæggelse af både bygninger og inventar. Rottespærrer vil derfor potentielt kunne reducere udgifterne til bekæmpelse af rotter på institutioner samt oprydning efter rotteforekomster. Rottespærrer kan også i mange tilfælde minimere giftanvendelse i kloakkerne¹. Da der ikke tidligere var krav om opsætning af rottespærrer, lovede daværende miljøminister ordførerne en evaluering af kravet 3 år efter bekendtgørelsens ikrafttræden. Kommunerne fik 3 år til at opfylde kravet dvs. til og med juni 2015.

Fokus i undersøgelsen har været på rottespærrer på de følgende fire områder:

1. Eksisterende kommunale skoler, plejehjem og daginstitutioner
2. Byggemodning af kommunale skoler, plejehjem, dagsinstitutioner og parcelhusområder
3. Eksisterende hospitaler
4. Byggemodning af hospitaler

Når det gælder de to førstnævnte områder, skal kommunerne som grundejere, hvor det er hensigtsmæssigt og teknisk muligt, opsætte rottespærrer. Når det gælder hospitaler og byggemodning af disse kan kommunerne vælge at opsætte rottespærrer, hvor det er hensigtsmæssigt og teknisk muligt, med tilladelse fra grundejeren.

NIRAS har tilrettelagt en evaluering, der lægger vægt på at afdække, hvorvidt bekendtgørelsen lever op til hensigten og giver det forventede resultat. Det primære/langsigtede formål med at opsætte rottespærrer er naturligvis at reducere forekomsten af rotter og de følgeskader, rotter kan betyde. Dette primære formål er også det, der er sværest at sige noget om, og det har derfor heller ikke været det primære formål med denne evaluering. Da kommunerne har haft til og med juni 2015 til at implementere og opsætte rottespærrer, er det vanskeligt på nuværende tidspunkt at udtale sig om effekten i form af en minimering af rotteanmeldelser eller udgifter på området.

NIRAS har gennemført en evaluering af kravet om opsætning af rottespærrer med fokus på følgende emner:

- Rottespærrernes virkning (forventet), herunder udvikling i rotteproblemer
- Rottespærrernes pris og de økonomiske omkostninger ved rottespærrerne
- Input til hvorvidt kravet om rottespærrer skal overføres til andre områder

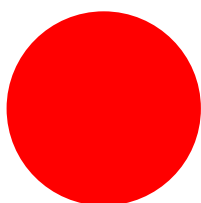
¹ Naturstyrelsen "Vejledning om forebyggelse og bekæmpelse af rotter" Feb. 2015, s. 33

Evalueringen samler endvidere op på nogle af de erfaringer, kommunerne indtil videre har fået med rottespærre og opsætningen af disse.

2.1. Rapportens struktur

Efter præsentation af hovedresultaterne og ovenstående indledning følger en gennemgang af evalueringens resultater med følgende overordnede emner: fremdrift, praksis i forbindelse med opsætning, økonomi, opstrømsundersøgelser i forbindelse med opsætning, opsætning i forbindelse med byggemodning og kommunernes vurdering af rottespærrens virkning. Rapporten afsluttes med input til videreudvikling af kravet om rottespærre.

Tallene anvendt til grafikkerne i rapporten kan findes i bilagsrapporten.

OM UNDERSØGELSEN

3. OM UNDERSØGELSEN

Evalueringen af rottespærreerne er gennemført som en webbaseret, kvantitativ spørgeskemaundersøgelse blandt alle danske kommuner. Undersøgelsen er gennemført ved hjælp af online spørgeskemaværktøjet Enalyzer. Fokus i spørgeskemaet har især været på at skaffe viden om rottespærreernes virkning, udvikling i rotteproblemer, pris og økonomiske omkostninger.

De kommunale kontaktpersoner er udpeget af Naturstyrelsen. Naturstyrelsen har identificeret kontaktpersoner i kommunen, og kontaktet disse indledningsvis for at verificere både deres kontaktoplysninger samt deres ansvarsområde. Det har som oftest været kommunens rotteansvarlige eller en byggeteknisk konsulent, der har fået tilsendt spørgeskemaet.

Målgruppen for undersøgelsen er således kommunalt ansatte, der har viden om rottespærreer eller har mulighed for at skaffe oplysninger om brugen og opsætningen af rottespærreer i den pågældende kommune. Målgruppen har således været adviseret om undersøgelsen på forhånd.

Undersøgelsen er blevet tilsendt de kommunalt ansatte i form af et unikt link i en e-mail. Det unikke link sikrer, at den enkelte kommune kun kan deltage i undersøgelsen én gang.

Data er indsamlet i perioden 9. oktober – 4. november 2015. I perioden er udsendt en påmindelses-e-mail, og der er desuden gennemført en telefonisk påmindelse til de kommuner, der i slutningen af dataindsamlingsperioden endnu ikke havde gennemført undersøgelsen².

Svarprocenten i undersøgelsen er 75,5, hvilket betyder, at 74 ud af 98 kommuner har deltaget i undersøgelsen. 3 kommuner har påbegyndt undersøgelsen, men har ikke færdiggjort spørgeskemaet. Deres besvarelser er udeladt.

FAKTABOKS

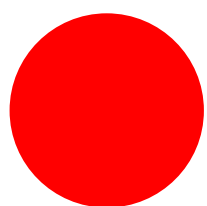
Antal kommuner i Danmark: 98

Svarprocent: 76 % (74 kommuner)

Dataindsamlingsperiode: 9. oktober – 4. november 2015

² Den telefoniske påmindelse øgede svarprocenten markant og betød blandt andet, at undersøgelsen blev videregivet til en anden kontaktperson i 12 tilfælde. 5 kommuner kunne ikke påmindes telefonisk, da telefonnummeret ikke fremgik af de tilsendte oplysninger.

RESULTATER

4. RESULTATER

I dette afsnit præsenteres og analyseres resultaterne af evalueringen af kommunernes opsætning af rottespærre. Hensigten med evalueringen er at foretage en tværgående opsamling på erfaringer og praksis. Evalueringen fokuserer derfor på det overordnede billede, ikke på den enkelte kommunes indsats. Fordelen ved at udføre en tværgående evaluering er, at det løfter evalueringen fra den enkelte kommunale indsats og gør det muligt at se, hvilke overordnede konsekvenser, kravet har fået.

4.1. Store forskelle på kommunernes fremdrift

Generelt er der stor forskel på, hvor langt kommunerne er nået med opsætningen af rottespærre, men kommunerne har primært brugt kræfter på at opsætte rottespærre på eksisterende kommunale skoler, plejehjem og daginstitutioner. Kommunerne har angivet, hvor stor en andel af følgende fire områder, de har opsat rottespærre på:

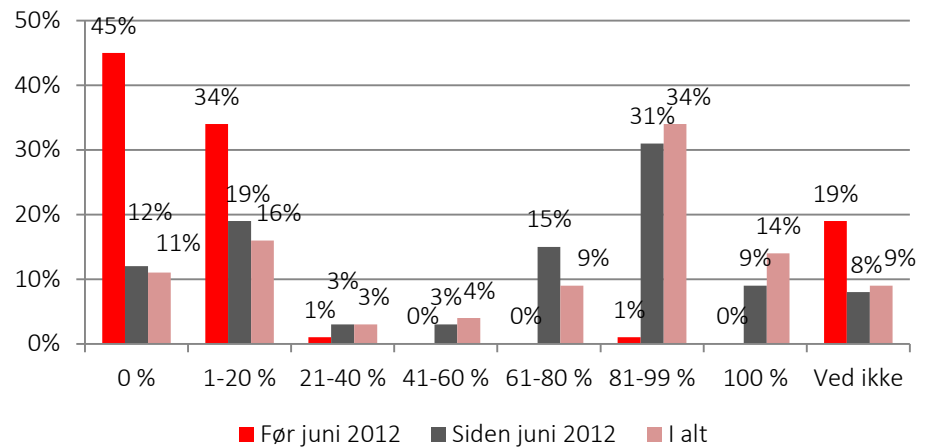
1. Kommunale skoler, plejehjem og daginstitutioner
2. Eksisterende hospitaler
3. I forbindelse med byggemodning af hospitaler
4. I forbindelse med byggemodning af skoler, plejehjem, daginstitutioner og parcelhusområder

Kommunerne er blevet bedt om at angive deres indsats før og efter bekendtgørelsen trådte i kraft, og evalueringen viser, at bekendtgørelsen har haft den konsekvens, at mange af kommunerne er begyndt at opsætte rottespærre, selvom årsagssammenhængen ikke kan påvises endegyldigt. Som det fremgår af figur 1 havde næsten halvdelen af kommunerne ikke opsat rottespærre på nogle af deres institutioner, før bekendtgørelsen trådte i kraft. En tredjedel havde sat op på en mindre del (1-20 %) af deres institutioner.

Kun 14 % af kommunerne har i dag opsat rottespærre på alle deres institutioner, og lever dermed op til kravet i bekendtgørelsen. En tredjedel har dog sat op på langt størstedelen, og er tæt på at være i mål. Samlet set har næsten halvdelen af kommunerne altså sat rottespærre op på mere end 80 % af deres institutioner.

Opsamlende kan det siges, at der er gang i en proces og en bevægelse, hvor kommunerne overordnet set har handlet – og stadig handler – på bekendtgørelsens krav. Det ses, idet en faldende del af deres institutioner ikke har rottespærre opsat og en stigende andel af kommunerne har opsat rottespærre på størstedelen af deres institutioner.

Andel af kommunale skoler, plejehjem og daginstitutioner med rottespærre

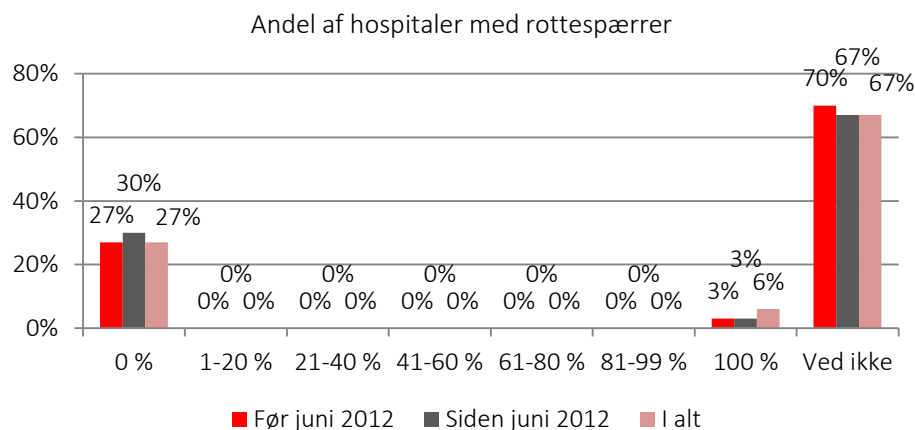

Figur 1 Spørgsmål: "Hvor stor en andel af jeres kommunale skoler, plejehjem og daginstitutioner er der opsat rottespærre på ...?" Antal kommuner: 74

Ikke alle kommuner er i stand til at give et estimat på, hvor mange rottespærre de har sat op på de forskellige områder. De kommuner, der har opsat rottespærre, har gennemsnitligt opsat 87 rottespærre på skoler, plejehjem og daginstitutioner. Det er selv sagt beregnet på de 65 kommuner, der har kunnet give et estimat på, hvor mange rottespærre de har sat op.

Generelt set er der få tilbagemeldinger fra kommunerne om opsatte rottespærre på hospitalerne. På de eksisterende hospitaler har kun én enkelt kommune opsat fire rottespærre. Hospitaler drives af regionerne, og kommunerne er således ikke ansvarlige for opsætning af rottespærre på hospitaler. Alligevel har kommunerne jf. bekendtgørelsen mulighed for at opsætte rottespærre efter tilladelse fra grundejeren. Kommunerne har dog ingen forpligtelse hertil. 33 af kommunerne (45 %) har hospitaler beliggende i kommunen, hvor de altså potentielt kunne opsætte rottespærre. De 33 kommuner har oftest et enkelt hospital – 2 kommuner har 3. Enkelte kommuner ved ikke, hvor mange hospitaler, der er i kommunen.

Kommunerne er mindre opmærksomme på hospitalerne, og det opleves som uden for deres ansvarsområde, hvilket flere giver udtryk for. Som figur 2 illustrerer, har størstedelen af kommunerne ikke kendskab til, hvorvidt der er opsat rottespærre på deres hospitaler. At så stor en andel af kommunerne angiver ikke at have viden om opsætning på hospitalerne kan indikere, at de ikke opsætter rottespærre på hospitalerne, da kommunen ikke er forpligtet til dette. Det er under alle omstændigheder meget få, der angiver, at der er opsat rottespærre på hospitalerne.

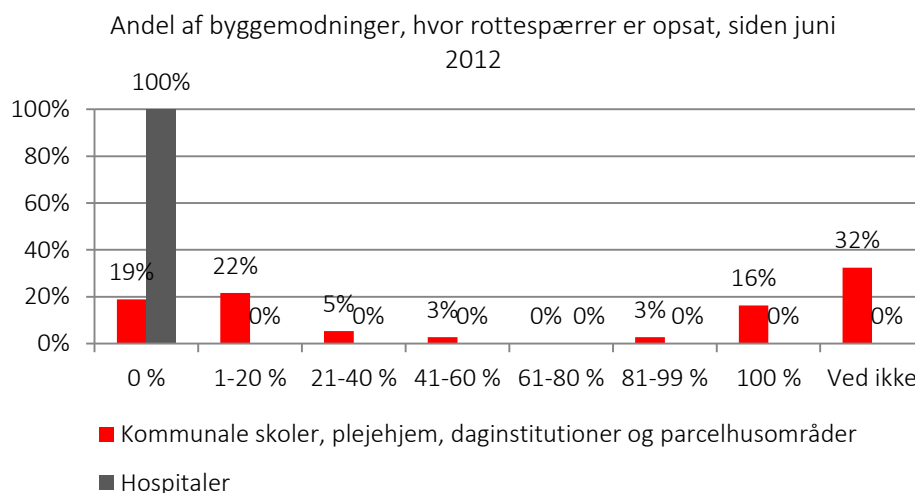
Figur 2 Spørgsmål: "Hvor stor en andel af hospitalerne er der opsat rottespærrer på ...?" Antal kommuner: 33

At kommunerne ikke har viden om opsætning af rottespærrer på hospitalerne afspejler sig også i, at 67 % ikke ved, hvor mange steder de har fravalgt opsætning, fordi det ikke var hensigtsmæssigt eller teknisk muligt. Lidt færre end én ud af fem kommuner angiver ikke at have fravalgt nogle steder, men det betyder ikke nødvendigvis, at de har opsat rottespærrer – de kan have fravalgt af andre årsager eller blot ikke have overvejet opsætning. En enkelt kommune lader til at have undersøgt det, og fravalgt opsætning af rottespærrer på hospitaler på grund af for lille fald på ledningerne og tilslutningerne til brønden, der gør, at det ikke er muligt at opsætte. En anden kommune har fravalgt det, fordi der i forvejen er en pumpestation. Mestendels handler fravalg dog om, at kommunerne ikke er grundejer, og at hospitalerne ejes og drives af regionerne. Kommunen har således blot almindeligt myndighedsansvar, når det gælder rottebekæmpelse på hospitalerne.

Når der ikke er krav til at opsætte rottespærrer, har kommunerne som hovedregel ikke brugt ressourcer på dette. Det afspejler sig også i opsætningen af rottespærrer i forbindelse med byggemodninger af hospitaler. I 3 kommuner er der siden juni 2012 blevet gennemført byggemodning af hospitaler, men der er ikke blevet opsat rottespærrer i nogle af tilfældene. I et af tilfældene er det fravalgt, fordi der er en pumpestation. De to andre har ikke oplyst årsagen til fravalget. Som figur 3 viser, er det mere varieret, hvorvidt rottespærrer sættes op i forbindelse med byggemodninger af kommunale skoler, plejehjem, daginstitutioner og parcelhusområder – hvor de jf. bekendtgørelsen er forpligtet til det – men kun 16 % af kommunerne gør det konsekvent på alle deres byggemodninger af denne art. Igen er der en relativt stor del af kommunerne, der ikke ved, hvor mange af deres byggemodninger, der er opsat rottespærrer i forbindelse med (32 %). 13 kommuner har opsat gennemsnitligt 12 rottespærrer i forbindelse med byggemodning af kommunale skoler, plejehjem, daginstitutioner og parcelhusområder, mens ingen af kommunerne har opsat rottespærrer i forbindelse med byggemodning af hospitaler. Generelt bliver der ikke gennemført så mange byggemodninger³, og op-

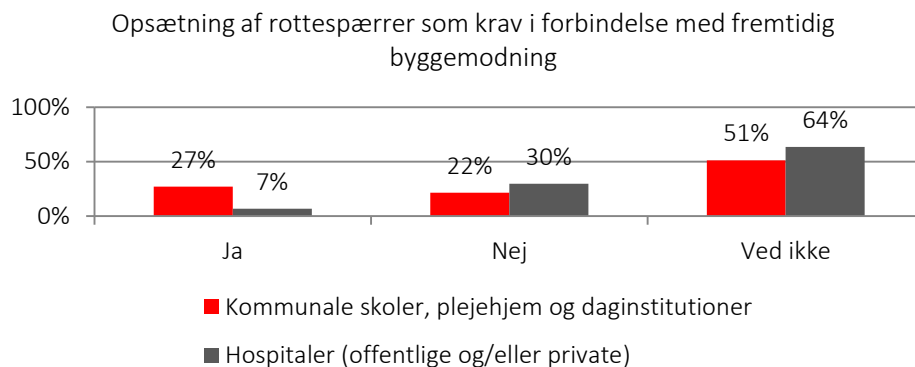
³ De 37 kommuner, der har gennemført byggemodninger af kommunale skoler, plejehjem, daginstitutioner og parcelhusområder har i gennemsnit gennemført 3 byggemodninger af denne art. De 3 kommuner, der har gennemført byggemodninger af hospitaler, har i gennemsnit gennemført 1 byggemodning af denne type.

sætning af rottespærre er ikke en naturlig del af denne proces, ligesom der ikke lader til at være fokus på dette område. Kommunerne har haft mere travlt med at opsætte på eksisterende institutioner og har prioriteret denne indsats. Det kan handle om, at byggemodninger forventes at være karakteriserede af gode og intakte ledninger, så rotterne ikke kan bygge rede i ledningsnettet. Det kan være en årsag til, at der ikke er fokus på dette område.

Figur 3 Spørgsmål "Hvor stor en andel af jeres byggemodninger af [kommunale skoler, plejehjem, daginstitutioner og parcelhusområder eller hospitaler] er der opsat rottespærre på siden juni 2012? Antal kommuner: 37 (gennemført byggemodning af kommunale skoler, plejehjem, daginstitutioner og parcelhusområder) & 3 (gennemført byggemodning af hospitaler)

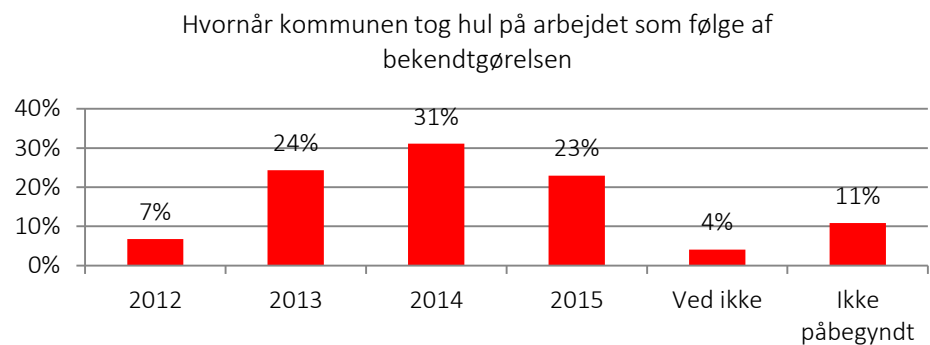
En stor del af kommunerne ved ikke, om opsætning af rottespærre er med som et krav i det materiale, der skal anvendes i forbindelse med fremtidig byggemodning. I 27 % af kommunerne er opsætningen taget med som et krav i forbindelse med fremtidig byggemodning af kommunale skoler, plejehjem og daginstitutioner, og i 7 % af kommunerne i forbindelse med fremtidig byggemodning af hospitaler, hvilket figur 4 illustrerer. Den manglende viden om, hvorvidt opsætning af rottespærre er et krav, kan skyldes, at viden om dette område er spredt på flere hænder, og kommunerne ikke har det fulde overblik over den komplette indsats.

Figur 4 Spørgsmål: "Har kommunen taget opsætning af rottespærre med som et krav i det materiale, der skal anvendes i forbindelse med fremtidig byggemodning af...?" Antal kommuner: 74

4.2. Løbende opstart og ad hoc indsats

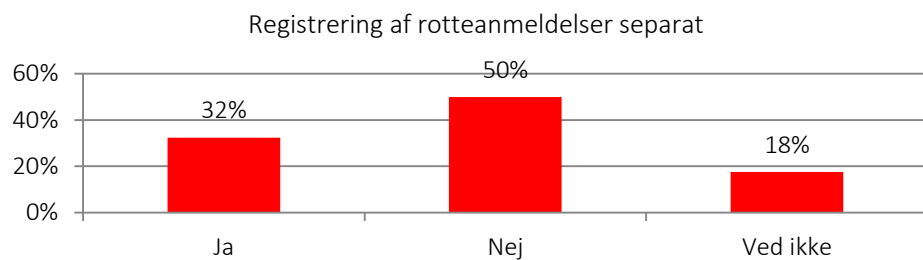
Kommunerne har siden juni 2012 løbende taget hul på arbejdet med at opsætte rottespærre. Over halvdelen af kommunerne påbegyndte arbejdet i 2014 eller 2015. De kommuner, der er kommet senest i gang, begyndte arbejdet med opsætning i august 2015. Næsten 11 % har ikke påbegyndt vurdering og opsætning af rottespærre som følge af kravet. Det skyldes blandt andet, at kommunerne ikke oplever rotteproblemer (f.eks. Fanø og Læsø Kommune). Nogle kommuner arbejder dog med opsætning af rottespærre, hvilket kan aflæses af deres svar på andre spørgsmål i evalueringen, selvom de angiver, at arbejdet ikke er påbegyndt. Det kan skyldes, at de ikke anser deres arbejde som en følge af kravet, men blot som en del af deres daglige arbejde med rottebekæmpelse.

Figur 5 Spørgsmål: "§7 i bek. 696 trådte i kraft i juni 2012. Hvornår tog kommunen hul på arbejdet med at opsætte rottespærre som følge af bekendtgørelsen?" Antal kommuner: 74

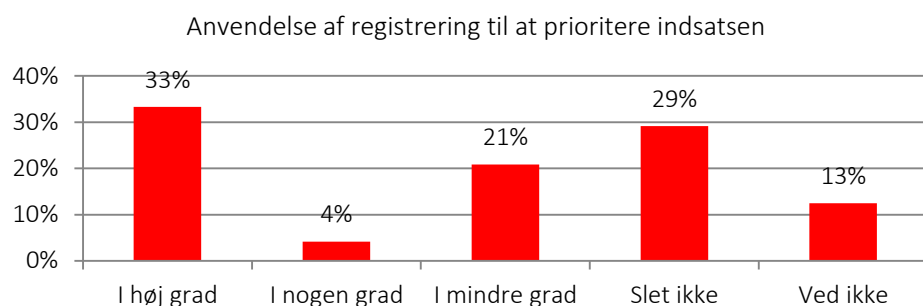
Som figuren ovenfor illustrerer er der for de fleste kommuners vedkommende gået et par år, inden de har taget hul på indsatsen. Selvom kommunerne er påbegyndt arbejdet med opsætningen, betyder det ikke nødvendigvis, at der konkret er opsat rottespærre på de kommunale institutioner. En kommune har eksempelvis fået foretaget en forundersøgelse forud for etableringen, har truffet aftale med en rottespærreleverandør og påbegynder arbejdet med opsætning i oktober/november 2015 (hvor undersøgelsen er gennemført). En anden kommune oplyser blandt andet, at de endnu ikke er færdige med at screene institutionerne, og derfor ikke anser projektet for at være i mål endnu. En tredje kommune har prioriteret opsætning af rottespærre i forbindelse med renovation eller der, hvor der er oplevet problemer og fortsætter opsætningen i 2016.

Separat registrering af rotteanmeldelser kan være et godt udgangspunkt for at prioritere indsatsen og vide, hvor man højst sandsynlig får den bedste effekt af at opsætte rottespærre. En ud af tre kommuner registrerer rotteanmeldelser separat for de kommunale skoler, plejehjem, daginstitutioner og hospitaler. Det betyder, at disse kommuner har overblik over, hvilke af deres institutioner, der oplever udfordringer med rotter.

Figur 6 Spørgsmål: "Har I i kommunen løbende registreret rotteanmeldelser separat for de kommunale skoler, plejehjem, daginstitutioner og hospitaler?" Antal kommuner: 74

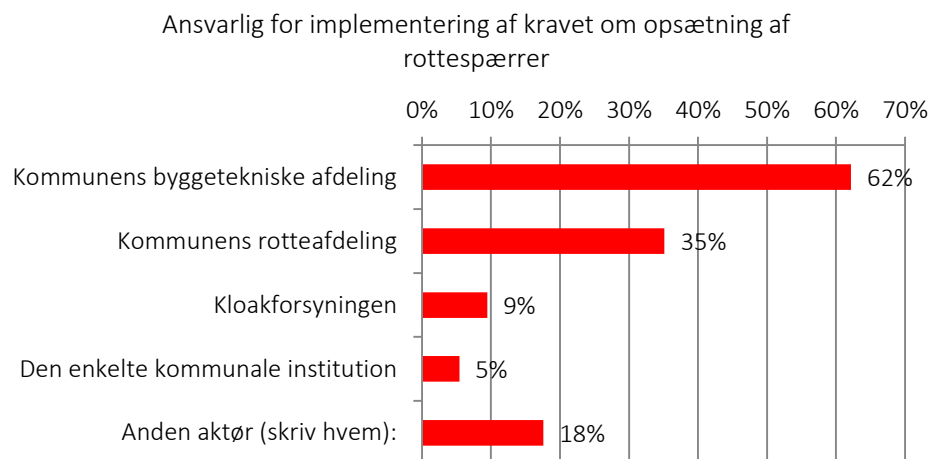
32 % af kommunerne har således mulighed for at bruge deres registrering til at prioritere deres indsats ud fra. Det er dog langt fra alle disse kommuner, der gør dette – kun 33 % anvender i høj grad registreringen til at prioritere indsatsen. 29 % anvender slet ikke denne registrering til at prioritere deres indsats. Nogle kommuner har udfordringer med at registrere og foretage prioritering herudfra, fordi de har fået et nyt system, der besværliggør udtræk og som nogle steder gør, at der ikke kan sammenlignes med tidligere.

Figur 7 Spørgsmål: "I hvilken grad har kommunen anvendt erfaringen fra registreringen til at prioritere indsatsen i forbindelse med opsætning af rottespærrer" Antal kommuner: 24

En af forudsætningerne for, at kommunerne kan leve op til kravet om opsætning af rottespærrer er i første omgang at placere ansvaret for implementeringen. Som det fremgår af figuren nedenfor er det oftest kommunens byggetekniske afdeling, der er ansvarlig for implementeringen af kravet. Dernæst er det i 35 % af kommunerne kommunens rotteafdeling, der er ansvarlig. Kloakforsyningen (9 %) og den enkelte kommunale institution (5 %) har også et ansvar for opsætningen i en mindre del af kommunerne. Ejendomscentre- eller afdelinger i kommunerne er oftest nævnt under andre ansvarlige aktører.

Placering af ansvaret er således ikke ens i alle kommunerne, og flere kommuner deler ansvaret mellem forskellige aktører – en fjerdedel af kommunerne angiver mere end én ansvarlig for, at kravet implementeres.

Figur 8 spørgsmål: "Hvem er ansvarlig for, at kravet om opsætning af rottespærre i kommunen implementeres, hvor det er hensigtsmæssigt og teknisk muligt? (Kan være flere)" Antal kommuner: 74

Det delte ansvar kan være en af årsagerne til, at der er mange oplysninger, kontaktpersonen ikke har haft, selvom de er blevet opfordret til at kontakte kolleger og indhente de rigtige oplysninger. Evalueringen illustrerer generelt, at mange af kommunerne har vist sig ikke at have overblik over deres indsats, når det gælder rottebekæmpelse. Flere kommuner ved ikke, hvor mange af deres institutioner, de har sat rottespærre op på eller hvor store deres omkostninger er på området. Naturstyrelsen har identificeret og bekræftet de kommunale kontaktpersoner, så undersøgelsen kunne blive besvaret af den rette. Alligevel tyder det på, at kontaktpersonerne ikke altid ligger inde med svar på de ønskede spørgsmål. På baggrund af evalueringen er det svært at udtale sig om den bagvedliggende årsag til dette. Det kan skyldes, at ansvaret for de forskellige elementer af opsætning enten er delt på flere hænder eller udliciteret.

At kommunerne har svært ved at svare på spørgsmålene viser sig også i inkonsistens i svarene. Denne inkonsistens medfører en vis usikkerhed ved det endelige resultat. Inkonsistente svar er dog også et interessant resultat, da det indikerer manglende overblik over indsatsen og måske endda også en diskrepans mellem teori og praksis – forstået som Naturstyrelsens forventninger og den oplevede praksis i forbindelse med implementering af kravet.

4.3. Varierende økonomiske omkostninger og indsatser

Der findes overordnet set 3 typer rottespærre til liggende kloakledninger på markedet:

Figur 9 Oversigt over rottespærre typer⁴

2-klapmodellerne kan placeres i eksisterende brønde og er umiddelbart den mest simple og omkostningseffektive rottespærre, da de koster mellem 1.500 og 3.000 kr. Samtidig vurderes den type rottespærre at kræve mindst vedligehold sammenlignet med de to andre typer. Rottespærrebrønde koster ca. 5.000 kr. plus de udgifter, der måtte være til montering og tilslutning i forbindelse med opgravning af brønd. Nogle rottespærrebrønde har indbygget vandlås.

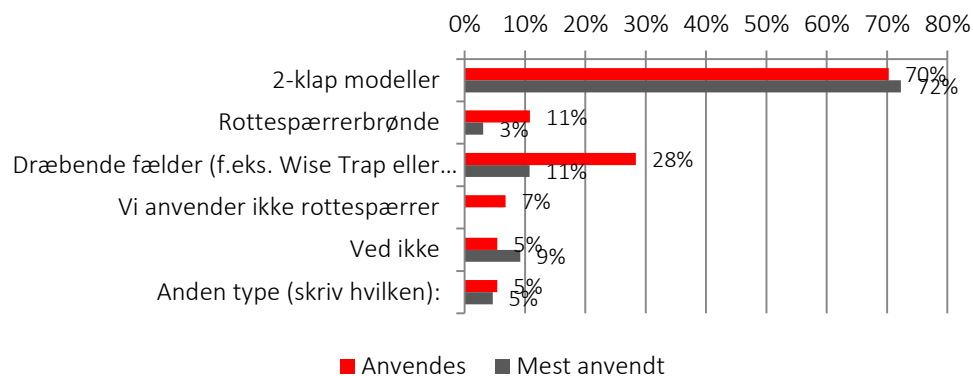
I modsætning til disse to typer rottespærre er de elektroniske rottespærre dræbende fælder, da de f.eks. via udløsning af spyd eller strøm dræber rotter, der måtte passere fælden. En elektronisk rottespærre koster i omegnen af 15.000 kr.⁵

Økonomien kan være en forklarende årsag til, at den billigste af modellerne, 2-klap modeller anvendes oftest og mest. Det fremgår af figur 10, idet langt størstedelen af kommunerne anvender denne type, og den samtidig er den mest anvendte type rottespærre. Selvom de dræbende fælder er de mest effektive til at udrydde rotterne, anvendes de kun af 28 % af kommunerne og er i 11 % af kommunerne den mest anvendte fælde.

⁴ Billeder tilsendt af Naturstyrelsen

⁵ Prisestimer tilsendt af Naturstyrelsen per mail d. 15.09.2015.

Anvendte og mest anvendte rottespærre

Figur 10 Spørgsmål: "Hvilke typer rottespærre anvendes i kommunen? (Kan være flere)" & "Hvilken af følgende rottespærre er den mest anvendte i kommunen?" Antal kommuner: 74 & 65

For 17 % af kommunerne, der anvender rottespærre, har bekendtgørelsens krav om opsætning af rottespærre haft betydning for, hvilke typer rottespærre de anvender. Det handler blandt andet om, at nogle kommuner vælger de billigere løsninger på grund af kravet om, at der skal opsættes spærre alle steder. Det er således relevant at være opmærksom på, at selve kravet om opsætning kan betyde, at kommunerne af økonomiske årsager ikke kan gøre det så godt som ønsket, fordi kravet omfatter alle deres institutioner. Selvom opsætningen af rottespærre kan finansieres af gebyrer⁶, giver kommunerne udtryk for, at kommunens økonomi sætter grænser for indsatsen. Spærrens driftssikkerhed nævnes dog også eksplicit af en kommune som havende haft betydning for, hvilken rottespærre, der anvendes: Det skal dog siges, at syv ud af ti kommuner, der anvender rottespærre, angiver, at kravet om opsætning ikke har haft betydning for, hvilke rottespærre de anvender.

"Idet der er krav om opsætning af spærre på alle matrikler, har vi af økonomiske årsager været nødsaget til at opsætte de billigere to-klap-modeller. Havde dette krav ikke eksisteret, havde vi nok valgt at bekæmpe med "wisetrapp" og i højere grad reparere huller i kloaksystemet."

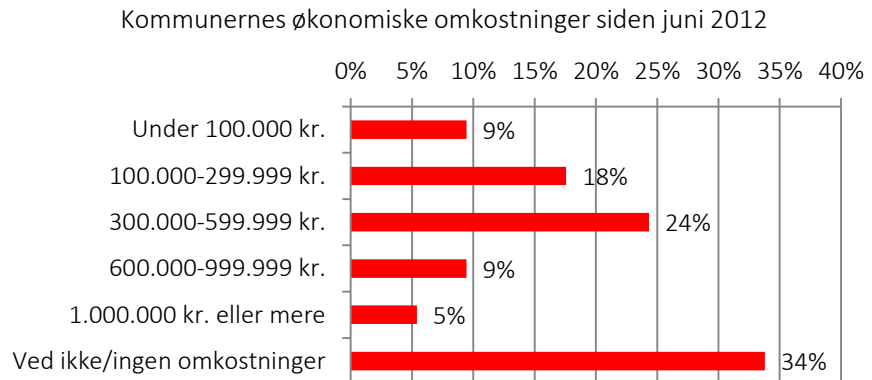
"Vi har valgt den mest økonomiske model fordi der skulle opsættes et så stort antal rottespærre. Men der er naturligvis også blevet kigget på kvalitet og på hvor effektiv fælden er".

"Den skal være "bedst i test". Vi ønsker ikke at have tilstoppede kloakker, eller skulle udskifte dem tidligt pga. dårlig byggekvalitet ift miljøet i kloakken".

Når der ses på de omkostninger, kommunerne har haft til vurdering og opsætning af rottespærre, varierer de – fra 15.000 kr. til 7.000.000 kr.. Nogle af forskellene kan selvsagt forklares i kommunernes størrelse. I gennemsnit har de kommuner, der har haft udgifter på området, brugt små 600.000 kr. på at vurdere og opsætte rottespærre

⁶ Jf. § 32 i bekendtgørelse 696 fra 2012 om forebyggelse og bekæmpelse af rotter

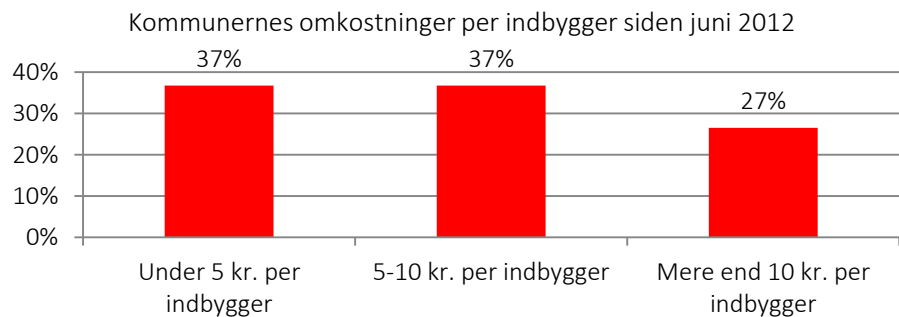
rer. Her skal det dog understreges, at en ud af tre kommuner ikke kender omfanget af deres omkostninger eller ikke har haft omkostninger på området.

Figur 11 Spørgsmål: "Hvad har kommunens samlede omkostninger til vurdering og opsætning af rottespærrer været siden juni 2012 (i kr.)? (De samlede omkostninger og ikke de årlige omkostninger)" Antal kommuner: 74

For at se udgifterne i forhold til kommunens størrelse har NIRAS anvendt indbyggertallet anvendt som indeks. Antallet af kommunale skoler, plejehjem og daginstitutioner i kommunen stiger ikke nødvendigvis direkte proportionalt med indbyggertallet, men der kan alligevel formodes at være en vis sammenhæng mellem antallet af indbyggere og antallet af institutioner. Sættes kommunens omkostninger i relation til kommunens størrelse har de to kommuner, der har flest penge per indbygger⁷, brugt henholdsvis 43 og 20 kr. per indbygger siden juni 2012 på at vurdere og opsætte rottespærrer.

To af kommunerne har brugt under 1 kr. per indbygger, men de to kommuner er heller ikke nået så langt med opsætningen og fortsætter i 2016. Blandt de kommuner, der har kunnet estimere deres omkostninger, er der i gennemsnit brugt 8 kr. per indbygger siden juni 2012. Kommunerne har dog gennemført vidt forskellige indsatser for at leve op til kravet. Ses der på nedenstående figur har ca. én ud af fire kommuner brugt mere end 10 kr. per indbygger. De resterende kommuner fordeler sig ligeligt mellem at have anvendt under 5 kr. og 5-10 kr. per indbygger.

Figur 12 Spørgsmål: "Hvad har kommunens samlede omkostninger til vurdering og opsætning af rottespærrer været siden juni 2012 (i kr.)? (De samlede omkostninger og ikke de årlige omkostninger)" Antal kommuner: 49

⁷ Danmarks Statistik FOLK2015K3

Foruden udgifter til vurdering og opsætning vil kommunen også have udgifter til tilsyn, hvilket Naturstyrelsen anbefaler sker med 6 måneders mellemrum, da det påhviler grundejeren⁸. Kravet om opsætning af rottespærrer vil således også betyde fremtidige udgifter, der rækker udover omkostninger til vurdering og opsætning. Rottespærrer kan også potentielt betyde udgifter til at rense ledninger, fordi de tilstoppes, hvilket en kommune påpeger, at de allerede har erfaret. Potentielle udfordringer med opstuvning i forbindelse med rottespærren er således en relevant driftserfaring at tage hensyn til, når man som kommune skal overveje, hvorvidt det er hensigtsmæssigt at opsætte rottespærrer samt budgettere de forventede udgifter til tilsyn og vedligehold.

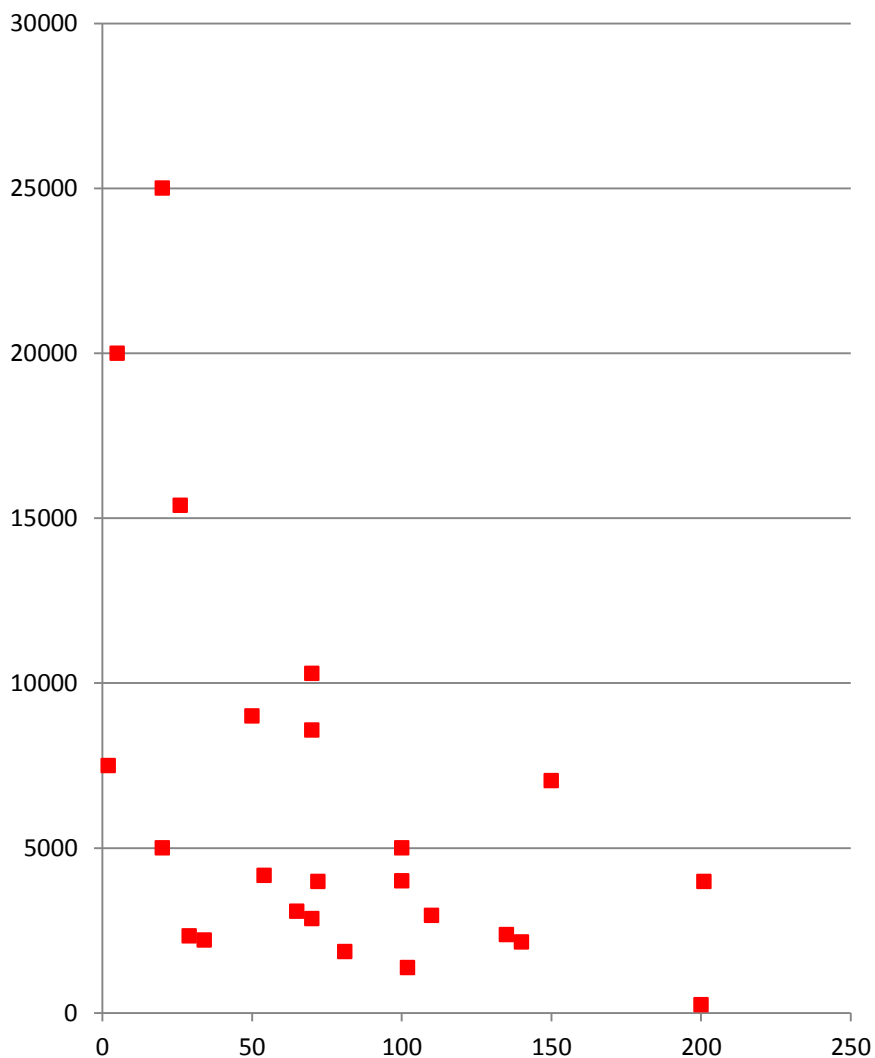
Evalueringen viser, at jo flere rottespærrer, man sætter op, jo billigere er opsætningen per styk. Det skyldes især omkostninger til opstart og vurdering, hvilket flere kommuner også angiver, at de primært har brugt ressourcer på indtil videre. 24 af kommunerne (32 %) har angivet både, hvor mange antal rottespærrer, de har sat op på alle fire områder, samt hvor mange omkostninger de har haft til dette⁹. På baggrund af dette kan der regnes en gennemsnitligt stykpris på en rottespærre siden juni 2012. Her skal der dog tages forbehold for, at kommunerne i denne periode højst sandsynligt har haft markant flere udgifter til vurdering end til reel opsætning, hvilke må formodes at falde.

I kommuner, der har sat 100 eller flere rottespærrer op, er den gennemsnitlige pris per enhed ca. 3.200 kr. Til sammenligning ligger den gennemsnitlige pris i kommuner, der har sat under 100 rottespærrer op, på ca. 8.000 kr. – altså mere end det dobbelte. Igen skal det understreges, at kommunerne har angivet deres omkostninger til både vurdering og opsætning, og at de to ting ikke nødvendigvis sker sideløbende. Men prisen per rottespærrer er markant højere de steder, hvor der ikke er sat nær så mange rottespærrer op. Denne beregning er baseret på ca. en tredjedel af de deltagende kommuner (24). Figur 13 viser sammenhængen mellem antal opsatte rottespærrer og gennemsnitsprisen per rottespærrer (ca.) i kommunerne. Figuren viser en tendens til, at jo flere rottespærrer, kommunen har sat op (x-aksen), jo lavere er gennemsnitsprisen per rottespærrer (y-aksen). Hvert punkt i figuren repræsenterer en kommune.

⁸ Naturstyrelsen "Vejledning om forebyggelse og bekæmpelse af rotter" Feb. 2015, s. 34

⁹ Hvis kommunerne har svaret 'Ved ikke' til blot et af spørgsmålene vedrørende antal opsatte rottespærrer, er de ikke medtaget i denne beregning, da usikkerheden er for stor. Hvis kommunen ikke har angivet, hvor store omkostninger, de har haft på området, er de selvsagt heller ikke medtaget.

Sammenhængen mellem antal opsatte rottespærre og gennemsnitspris per rottespærre

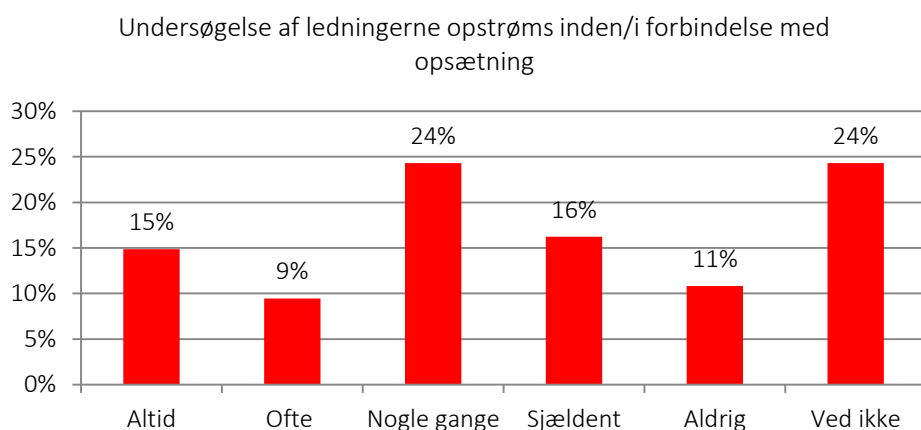
Figur 13 Spørgsmål: Antal opsatte rottespærre på de fire områder og ca. gennemsnitspris. Antal kommuner: 24

For langt de fleste kommuner har kravet betydet en stigning i deres omkostninger til vurdering og opsætning af rottespærre (76 %). Dette kan tyde på, at kravet rent faktisk betyder en ændret praksis i kommunerne, og at meget få kommuner brugte de samme ressourcer på vurdering af institutioner og opsætning af rottespærre før juni 2012. For mere end en tredjedel er der i høj grad tale om en stigning i omkostninger (36 %).

4.4. Manglende prioritering af opstrømsundersøgelser

Når en rottespærre opsættes, er det meningsfuldt samtidig at undersøge ledningerne opstrøms for rottespærren for at sikre, at rotterne ikke lever opstrøms for spærren eller at der er fejl på ledningsnettet opstrøms, som forringer effekten af rottespærren. Det kan blandt andet gøres via tv-inspektion eller ved hjælp af røgprøver, der kan lokalisere utætheder eller huller i kloaksystemet¹⁰. Naturstyrelsen understreger, at installation af rottespærre altid bør følges af en kontrol af anlæg og eventuelle utætheder¹¹.

Kun 15 % af kommunerne undersøger altid ledningerne opstrøms inden eller i forbindelse med opsætning. At ansvaret nogle gange er fordelt på flere hænder kan være en årsag til, at en stor del af kontaktpersonerne i kommunen ikke har viden om proceduren i forbindelse med opsætning af rottespærre (24 %). Det kan endvidere skyldes, at kommunerne udliciterer opgaven, og dermed ikke har kendskab til proceduren er i forbindelse med opsætning af rottespærren.

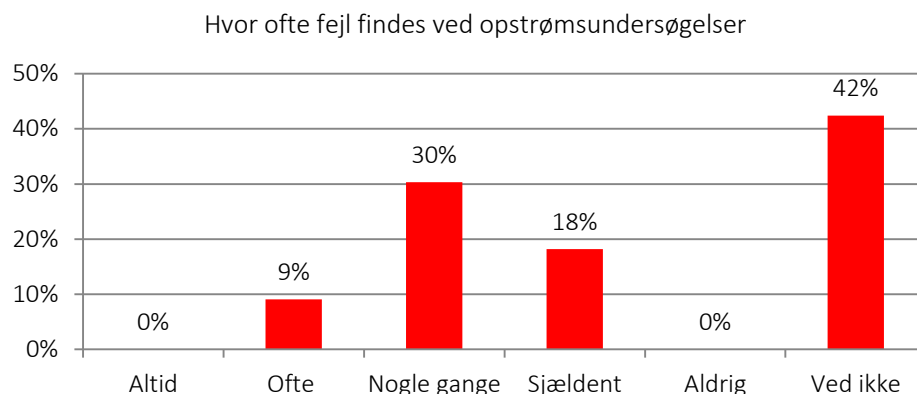
Figur 14 Spørgsmål: "Hvor ofte undersøges ledningerne opstrøms for rottespærren inden/i forbindelse med opsætningen?" Antal kommuner: 74

Som andre af evalueringens resultater også har indikeret, kan manglende ressourcer spænde ben for kommunernes arbejde. Det gælder også årsagen til, at kommunerne ikke undersøger ledningerne opstrøms oftere inden eller i forbindelse med opsætning. Manglende ressourcer (37 %) og at det er for dyrt (32 %) gør, at kommunerne ikke foretager undersøgelser af ledningerne så ofte, som ville være oplagt. At der simpelthen ikke vurderes at være rotter gør også, at opstrømsundersøgelser fravælges (16 %).

Når der udføres undersøgelser opstrøms for rottespærren, er det som oftest ved brug af tv-inspektion (55 %). 18 % anvender også røgprøver. Lidt under halvdelen af de kommunale kontaktpersoner i kommuner, der undersøger ledningerne opstrøms, ved ikke, hvordan ledningerne undersøges eller hvor ofte der findes fejl, når ledningerne undersøges. I tre ud af ti kommuner findes der nogle gange fejl i forbindelse med undersøgelserne, mens 9 % ofte finder fejl.

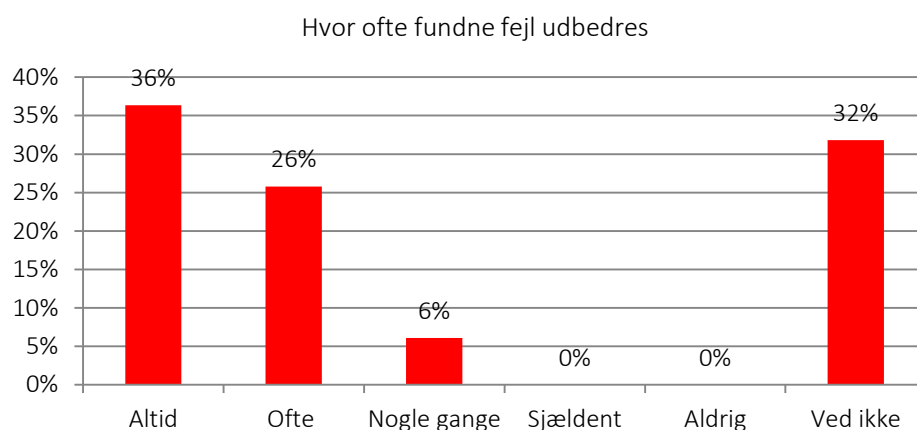
¹⁰ Naturstyrelsen "Vejledning om forebyggelse og bekæmpelse af rotter" Feb. 2015, s. 95

¹¹ Naturstyrelsen "Vejledning om forebyggelse og bekæmpelse af rotter" Feb. 2015, s. 33

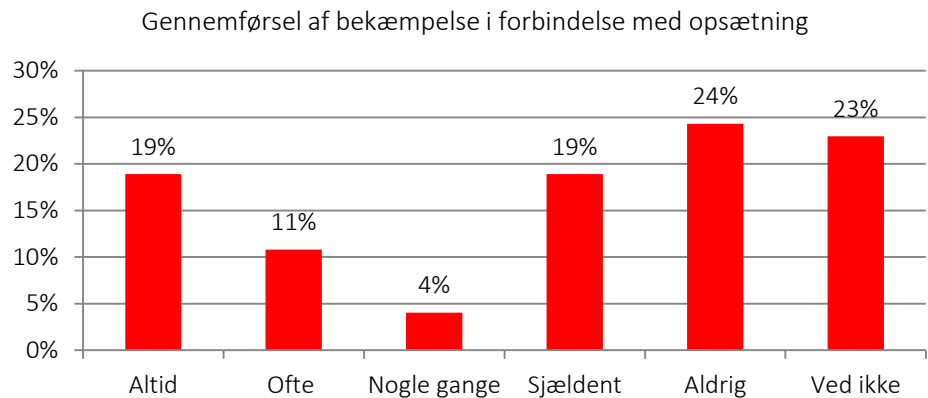
Figur 15 Spørgsmål: "Når ledningerne opstrøms for rottespærrene undersøges, hvor ofte finder I så fejl?" Antal kommuner: 66

Selvom kommunerne kan være pressede på ressourcer, er der ingen af kommunerne der sjældent eller aldrig udbedrer de fejl, de finder på ledningerne. Lidt mere end en ud af tre kommuner udbedrer altid de fejl, de finder. Igen er der dog en stor del af kommunerne, der ikke har viden om, hvor ofte fejlene udbedres. Her skal det dog understreges, at kommunerne ikke indgår i undersøgelsen anonymt, hvilket kan påvirke, hvorvidt de "tør" angive, at de ikke udbedrer fundne fejl.

Figur 16 Spørgsmål: "Når I finder fejl opstrøms for rottespærren, hvor ofte udbedres fejlen/fejlene?" Antal kommuner: 66

Foruden at undersøge ledningerne opstrøms for rottespærren i forbindelse med opsætning af, kan der være fordele ved at gennemføre en rottebekæmpelse samtidig med opsætningen af rottespærren. Det gør én ud af fem kommuner altid, hvilket figur 17 viser. Ca. én ud af fire gør det aldrig, hvilket betyder, at der potentielt kan leve rotter bag rottespærrene i disse tilfælde.

Figur 17 Spørgsmål: "Hvor ofte gennemføres der i forbindelse med opsætning af rottespærren en bekæmpelse for at udrydde rotterne opstrøms for rottespærren?" Antal kommuner: 74

Økonomi er en væsentlig årsag til at fravælge bekæmpelse. Hvis der ikke er konstateret rotter opstrøms for rottespærren er det også en væsentlig årsag til ikke at udføre bekæmpelser i forbindelse med opsætningen. Kommuner, der kun nogle gange, sjældent eller aldrig gennemfører bekæmpelser, angiver primært nedenstående årsager til dette:

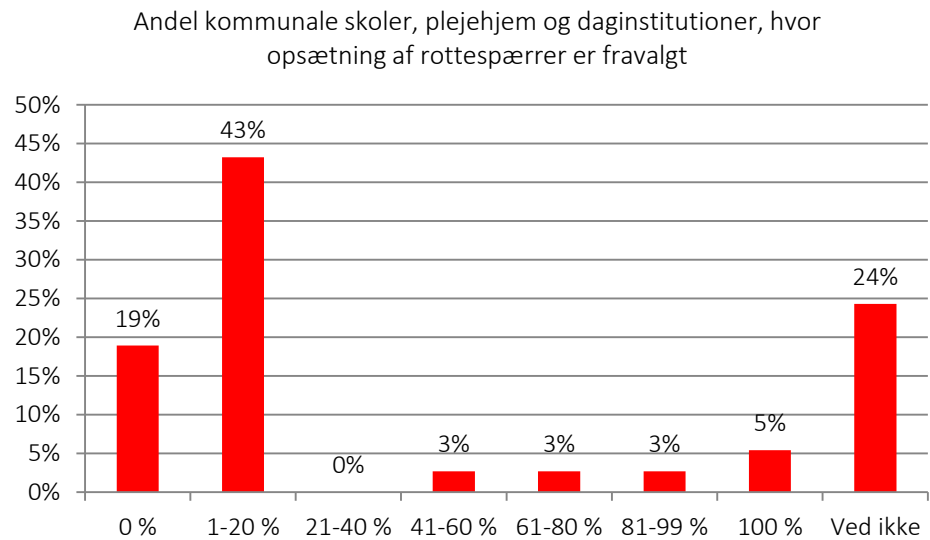
1. Manglende ressourcer (37 %)
2. Der er ingen rotter opstrøms for rottespærren (29 %)
3. Kloaksystemet opstrøms er uden fejl (20 %)
4. Det er for dyrt (14 %)

Manglende viden om årsagen til fravalg af bekæmpelse kan også skyldes udlicitering af opgaven. En kommune nævner f.eks., at de autoriserede kloakentreprenører foretager en faglig vurdering ud fra egne kriterier, og har derfor ikke viden om, hvad årsagen er til, at bekæmpelser ikke udføres oftere.

4.5. Nogle institutioner bliver fravalgt

Langt de fleste kommuner fravælger at opsætte rottespærre på en større eller mindre del af deres institutioner. Kommunerne er blevet spurgt, hvor stor en andel det fravælges på, fordi det ikke har været teknisk muligt og/eller hensigtsmæssigt. Ses der på sammenhængen med de øvrige spørgsmål tyder svarene på, at nogle kommuner fravælger opsætning af rottespærre af årsager, som de ikke vil kategorisere som havende relation til tekniske muligheder eller hensigtsmæssighed.

5 % har fravalgt opsætning på samtlige kommunale skoler, plejehjem og daginstitutioner – altså 100 % af institutionerne. Ca. én ud af fem har ikke fravalgt institutioner, fordi det ikke er teknisk muligt eller hensigtsmæssigt. De kommunale kontaktpersoner har dog ikke nødvendigvis viden om, hvorvidt dette sker, idet 24 % ikke kender svaret på dette spørgsmål.

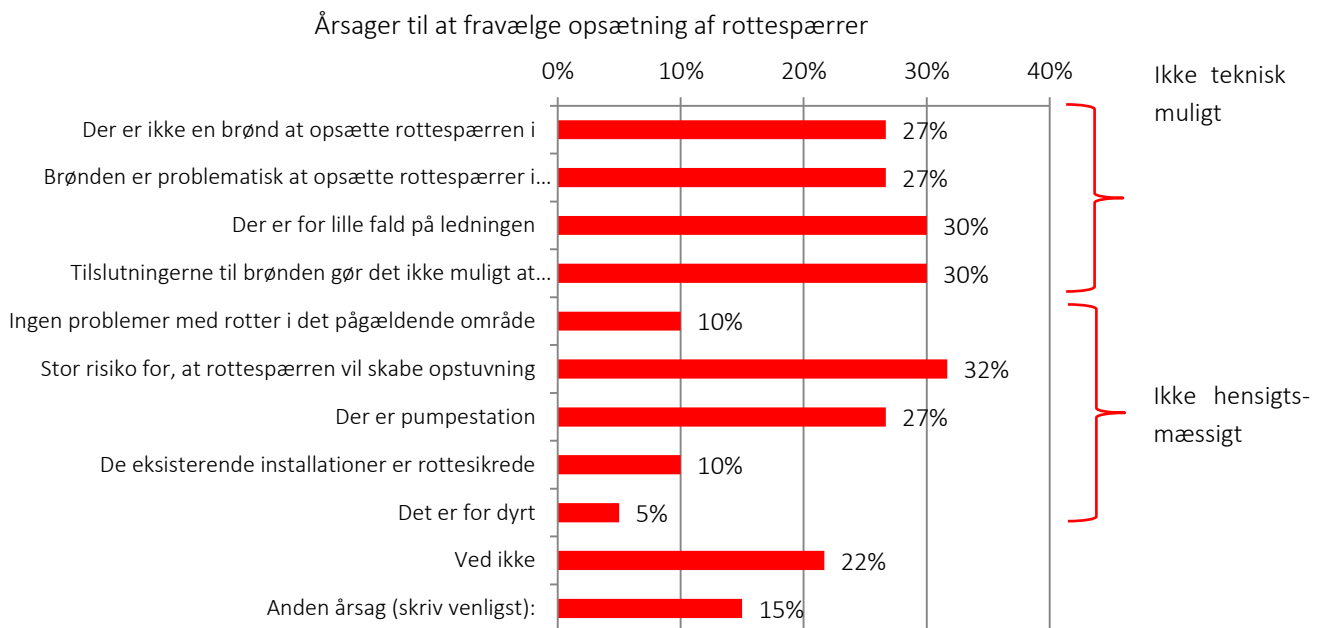

Figur 18 Spørgsmål: "Hvor stor en andel kommunale skoler, plejehjem og daginstitutioner på kommunalt ejede grunde har I fravalgt at opsætte rottespærre på, fordi det ikke har været teknisk muligt og/eller hensigtsmæssigt?" Antal kommuner: 74

For de 4 kommuner (5 %), der konsekvent har fravalgt at opsætte spærre på alle deres institutioner, fordi det ikke er hensigtsmæssigt eller teknisk muligt, handler det primært om, at man ikke oplever problemer med rotter. For én af kommunerne handler det om risikoen for opstuvning:

"Kommunen har valgt at prioritere lavskyldstoiletter, og dette er ikke foreneligt med rottespærre grundet høj risiko for opstuvning".

For én ud af tre kommuner er risikoen for opstuvning, og dermed store udgifter til at udbedre dette, en årsag til, at de fravælger at opsætte rottespærre. Det handler også ofte om for lille fald på ledningen eller tilslutninger på brønden, der gør det umuligt at opsætte rottespærre. Flere kommuner har altså problemer med faldet på ledningerne, som gør det teknisk umuligt at opsætte rottespærre, og meget flade kommunale landskaber kan således gøre det en udfordring at leve op til bekendtgørelsens krav. At der slet ikke er en brønd at opsætte i eller at den er problematisk gør også ofte, at kommunerne fravælger opsætning af rottespærre. At 22 % af kommunerne ikke ved, hvorfor de fravælger at opsætte rottespærre kan skyldes, at de har udliciteret opgaven, og derfor ikke har kendskab til årsagerne til fravalg.

Figur 19 Spørgsmål: "Hvorfor har det ikke været teknisk muligt eller hensigtsmæssigt at opsætte rottespærre på kommunale skoler, plejehjem eller daginstitutioner? (Kan være flere)" Antal kommuner: 60

Tre kommuner angiver, at det er for dyrt. To ud af tre svarer på, hvorfor det er vurderet at være for dyrt:

"Da midlerne skal tages ud af almindelig vedligeholdelses budget og det er i forvejen næsten for lille til at kunne sikre at bygningerne er tætte for vejrlig. Samtidig er de eksisterende ledningsnet ikke gennemgået og sikre at der ikke er flere muligheder for rotterne at komme rundt i systemet og derved ikke hensigtsmæssigt at benytte penge på noget som muligvis ikke har den rigtige virkning og måske kan skabe nogle andre problem som f.eks. opstemning m.m.."

"Der er ikke driftsmidler til udbedringer, hvis udgiften ligger højere end 50.000,-"

Andre årsager kan være manglende kloakplaner for institutionerne. En anden kommune nævner, at de slet ikke er gjort bekendt med bekendtgørelsen. En kommune har en ordning med Spildevandsselskabet, som har mere fokus på drift og flow i ledningerne,

hvilket giver udfordringer i forhold til at leve op til bekendtgørelsen, og en anden kommune er i tvivl om, hvorvidt der skal opsættes rottespærre i regnvandssystemet:

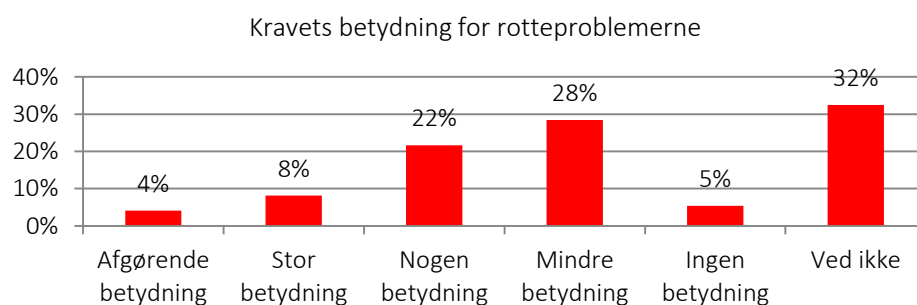
"I [kommunen] er alle stikledninger på de kommunale ejendomme er overdraget til Spildevandsselskabet. En ret unik ordning, der også er tilbudt alle de private grundejere. Ordningen betyder at Spildevandsselskabet står for drift og vedligehold af ledningen, hvilket sikrer at ledningsnettet holdes i god stand fordi den enkelte grundejer ikke selv skal betale for undersøgelse og vedligehold af stikledningen. Det giver dog nogle udfordringer i forhold til rottespærre, fordi spildevandsselskabet, der naturligt nok har fokus på driften og dermed flowet, ikke ønsker spærre i deres ledninger. Det levner så os den mulighed at sætte en spærre på indersiden af den sidste brønd før huset. På f.eks. en skole, vil dette betyde rigtig mange spærre og dermed store udgifter til indkøb og service på dem. Vi har dog forsøgsvist opsat spærre på nogle skoler og institutioner af forskellig karakter og hvor der tidligere har været rottesager. Erfaringerne fra disse forsøg vil vi bruge til sammen med spildevandsselskabet, at finde en løsning for resten af vores bygninger."

"De er uklart om der skal opsættes rottespærre i regnvandssystemet og fagpersoner er ikke enige på området."

4.6. Bekendtgørelsens krav kan betyde mere end øget opmærksomhed

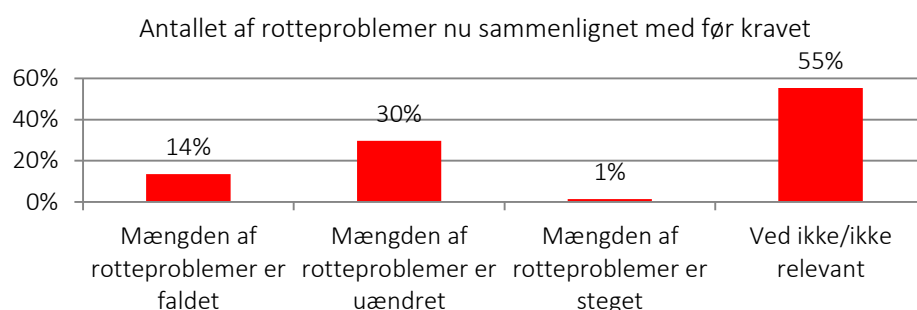
Det er umiddelbart iøjnefaldende, at kravet om opsætning af rottespærre, der i teorien er en god måde at minimere rotteproblemer på, ikke nødvendigvis vurderes at have stor betydning for kommunens rotteproblemer. Kun 12 % vurderer, at kravet har afgørende eller stor betydning på kommunens rotteproblemer. Hvilken virkning opsætning af rottespærre har på kommunens rotteproblemer, kan på nuværende tidspunkt kun tage udgangspunkt i kommunernes forventninger og midlertidige erfaringer. En ud af tre ved ikke, hvilken betydning kravet om opsætning har på kommunens rotteproblemer.

At så mange ikke ved, hvilken betydning det har, kan skyldes, at de endnu ikke har erfaring med rottespærre og derfor ikke kan sige, om kravet har betydning. Gennemsnitligt vurderer kommunerne, at rottespærre har nogen betydning for deres rotteproblemer (2,7 på en skala fra 1-5, 'Ved ikke' fraregnet).

Figur 20 Spørgsmål: "Hvilken betydning har kravet om opsætning af rottespærre på kommunens rotteproblemer?" Antal kommuner: 74

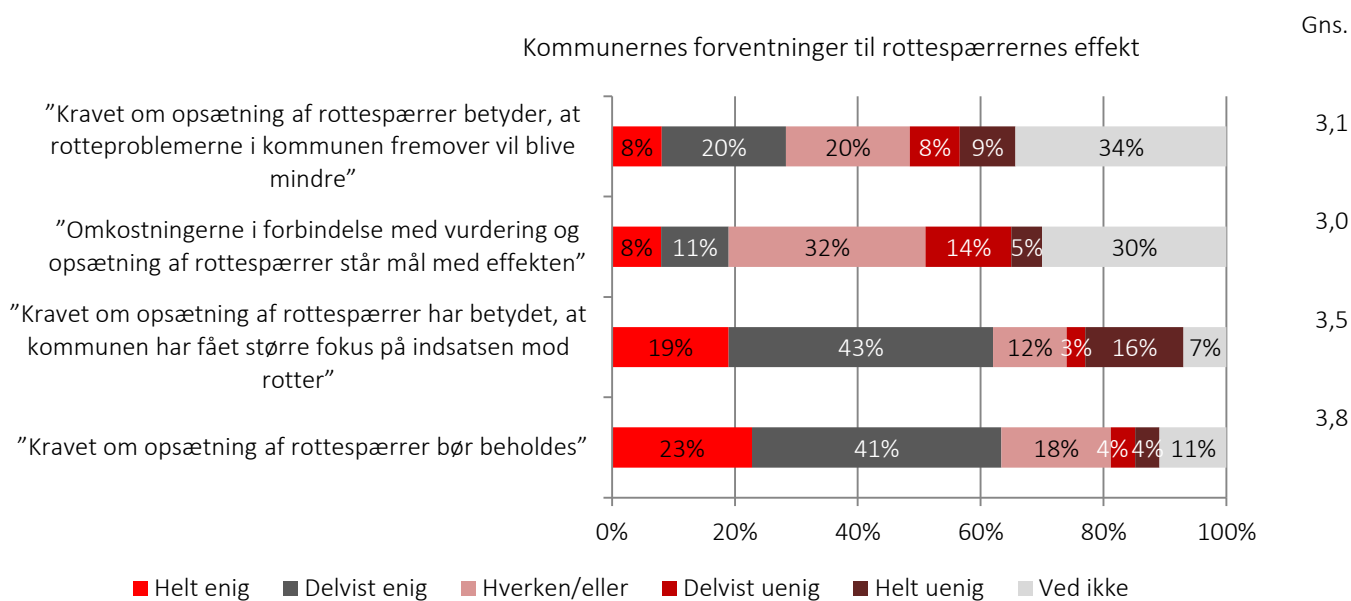
I 10 kommuner er mængden af rotteproblemer faldet (jf. figur 21). Ca. en tredjedel oplever ingen forskel sammenlignet med før kravet. At kommunerne endnu ikke har haft særlig lang tid til at kunne se effekten af rottespærre på udviklingen i rotteproblemer, afspejler sig også i, at over halvdelen af dem ikke ved, om rottespærre har haft en effekt på antallet af rotteproblemer. Det skyldes også, at mange af kommunerne ikke lever op til kravet, og sjældent har opsat rottespærre på 100% af institutionerne.

Figur 21 Spørgsmål: "Hvad er dit indtryk af antallet af rotteproblemer på de omtalte steder i kommunen i dag sammenlignet med før kravet om opsætning af rottespærre?" Antal kommuner: 74

Uanset den fremtidige effekt af bekendtgørelsen betyder kravet, at de fleste kommuner har fået mere fokus på indsatsen mod rotter. Hele 62 % af kommunerne er helt eller delvist enige i, at kravet har betydet, at kommunen har fået større fokus på indsatsen mod rotter (jf. figur 22). 16 % af kommunerne er dog helt uenige i, at kravet har betydet større fokus. Det kan skyldes, at kommunerne i forvejen mener, at de har stort fokus på indsatsen, men det kan også dække over, at de endnu ikke er påbegyndt arbejdet med opsætning og derfor ikke har fået større fokus på indsatsen som konsekvens af kravet. Kravet i bekendtgørelsen betyder, at kommunerne skal tage stilling til, hvorvidt det er hensigtsmæssigt at opsætte rottespærre på deres institutioner. Hvad enten resultatet er, at rottespærre fravælges eller opsættes, betyder kravet, at kommunerne skal forholde sig til deres institutioner og undersøge, hvorvidt rottespærre med fordel kan opsættes. Det betyder mange steder et øget fokus på rottebekæmpelsen.

Kravet kan dermed heller ikke undgå at betyde en stigning i ressourcebrug på området medmindre kommunerne konsekvent fravælger at opsætte rottespærre, hvilket kun gælder en meget lille del af kommunerne (5 % jf. figur 18). En stor del af kommunerne er enige eller delvist enige i, at kravet om opsætning af rottespærre bør beholdes (64 %), mens langt færre er enige i, at omkostningerne står mål med effekten eller forventer, at kommunens rotteproblemer fremover vil blive mindre som følge af kravet om opsætning af rottespærre. Det er interessant, at kommunerne er relativt positive overfor bekendtgørelsens krav, der trods alt pålægger dem udgifter og kræver en indsats, selvom de ikke nødvendigvis mener, at indsatsen står mål med effekten. At det kun er en mindre del (19 %), der mener, at omkostninger står mål med effekten kan blandt andet skyldes, at kommunerne endnu ikke har gjort sig nogle erfaringer med rottespærre, og derfor ikke ved, hvad de kan forvente, eller at de ikke oplever nogle særlige udfordringer i forvejen. Kun 8 % er i en eller anden grad uenige i, at kravet bør beholdes.

Figur 22 Spørgsmål: "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om kravet om rottespærre?"
Antal kommuner: 74

Blandt de kommuner, der prioriterer en mere helhedsorienteret indsats – og altid eller ofte undersøger ledningerne opstrøms for rottespærren i forbindelse med opsætning – vurderes kravet også at have større betydning for kommunens rotteproblemer end blandt de resterende kommuner. Noget tyder således på, at en helhedsorienteret indsats potentielt kan have en større effekt på rotteproblemerne.

I forlængelse af ovenstående er de kommuner, der altid undersøger ledningerne opstrøms i forbindelse med opsætning af rottespærre, de mest positive, når det gælder sammenhængen mellem omkostninger og effekt. Selvom de således potentielt har flere omkostninger til opsætning, kan det tyde på, at de også oplever en større effekt. Det er dog relevant at være opmærksom på, at der også kan være andre faktorer, der spiller ind, som det ikke er muligt at afdække i denne evaluering.

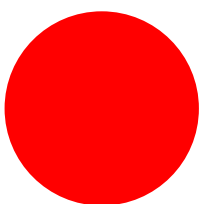
Kommunerne giver også på andre måder udtryk for, at omkostningerne ikke nødvendigvis står mål med effekten, hvilket nedenstående citater blandt andet illustrerer.

"[Kommunen] er af den opfattelse at kravet om opsætning af rottespærre kan være en "sovepude" for yderligere tiltag og vedligeholdelse af afløbsinstallationen. Dertil kommer, at økonomien ifm. opsætning, tilsyn og vedligeholdelse af rottespærre ikke står mål med gevinsten"

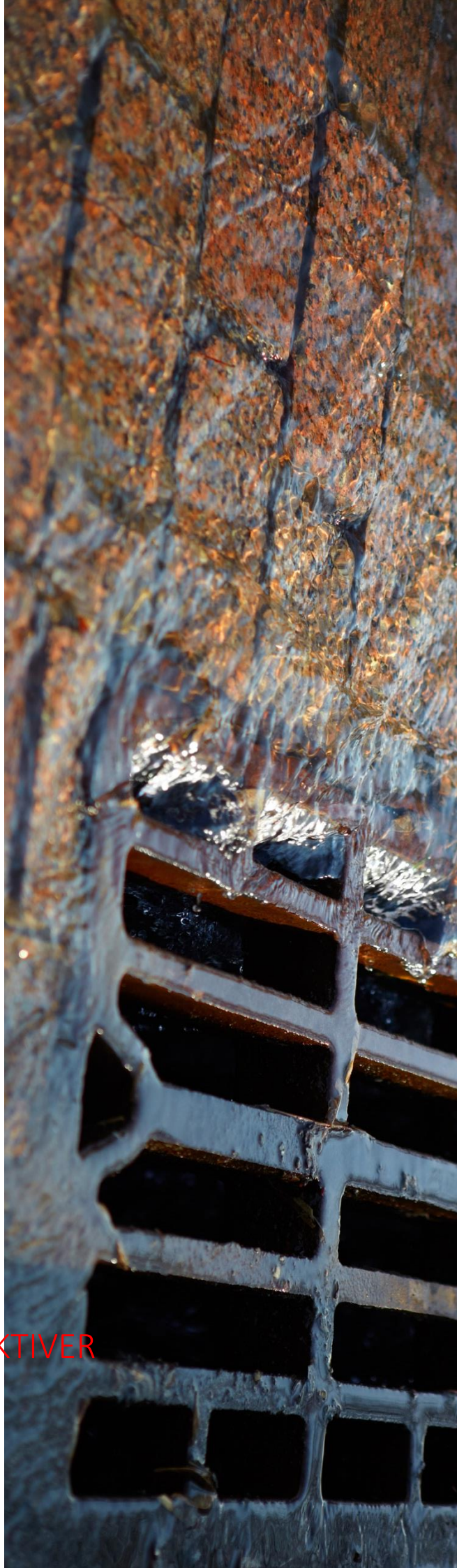
"Det er endnu for tidligt at sige noget om rottespærrens effekt og holdbarhed, i det de har siddet der i så kort tid. Der har været ganske få registreringer af rotter på de kommunale ejendomme førhen, i det der har været vane for, at man håndterede problemerne lokalt. Derfor er det svært at sige, om der er sket en ændring på rotte-bestanden. Det er vores erfaring, at vi hovedsageligt har rotteproblemer, hvor der er huller/brud i kloakledningerne. Så indsatsen skulle med fordel være, at reparere kloaknettet, fremfor at sætte spærre op"

"Vi har endnu ikke mærket effekter af opsætningen af spærre og da der ikke specielt har været rottetryk på de forskellige ejendomme, vil vi nok ikke fornemme meget forskel. Desuden er det interessant om der bliver driftsmæssige udfordringer efterfølgende"

Bekendtgørelsens krav kan således komme til at betyde mere end øget opmærksomhed og få en effekt på rotteproblemerne, hvilket tiden vil vise. Nogle steder har det allerede givet pote, men det er svært at udtale sig kategorisk om rottespærrens virkning på nuværende tidspunkt med det tilstedeværende erfaringsgrundlag i kommunerne.

UDVIKLINGSPERSPEKTIVER

5. UDVIKLINGSPERSPEKTIVER

Det langsigtede formål med at opsætte rottespærre er at reducere forekomsten af rotter. Det er endnu ikke muligt at dokumentere rottespærrens effekt på dette område, da kommunerne ikke er nået særlig langt med arbejdet og opsætningen af rottespærre, men evalueringen viser alligevel en positiv udvikling. Hvorvidt bekendtgørelsens krav om opsætning af rottespærre får en effekt i form af færre rotter og færre følgeskader vil først vise sig på længere sigt. På baggrund af evalueringen er det alligevel muligt at pege på udviklingsperspektiver for opsætning af rottespærre og komme med input til, hvad man skal være opmærksom på, hvis kravet skal overføres til andre områder. Samlet set peger evalueringen nemlig både på nogle positive effekter af og udfordringer med at leve op til bekendtgørelsens krav.

5.1. Krav skaber handling og fokus

Evalueringen viser, at bekendtgørelsen i stigende grad får kommunerne til at handle på området og have fokus på rottebekæmpelsen. Kravet gør, at kommunerne er nødt til at prioritere indsatsen og sætte sig ind i, hvordan de bedst muligt lever op til kravet. Et stigende fokus på rottebekæmpelse i kommunen er med til underbygge kravets berettigelse.

En tredjedel af kommunerne har registreret rotteproblemerne separat og ved dermed, hvor i kommunen der er flest og færrest udfordringer med rotter. To ud af tre kommuner ville således have gavn af at registrere deres rotteproblemer for dermed at være i stand til at prioritere indsatsen og få den bedste effekt af omkostninger på opsætningen. At registrere rotteproblemer i tilknytning til DAS (Database for Afløbssystemer) kunne være en måde for kommunerne at skabe et overblik over udfordringerne. Evalueringen indikerer, at en helhedsorienteret kommunal indsats, hvor man altid undersøger ledningerne opstrøms, giver en bedre effekt og kan gøre, at kommunerne føler en bedre sammenhæng mellem omkostninger og effekt.

Selvom kravet skaber handling og fokus kan en forankring af kravet i allerede eksisterende strukturer støtte og opfordre til handling. Opsætning af rottespærre kunne eventuelt tilføjes Bygningsreglementet, hvilket ville skabe mere fokus på, hvordan rottespærre er et godt værktøj til at reducere antallet af rotteproblemer. Evalueringen viser, at krav af denne art får kommunerne til både at handle samt fokusere på området.

5.2. Krav skaber også behov for prioritering

Med krav risikerer man, at fokus bliver på at leve op til kravet frem for at anvende løsninger, der bedst muligt sikrer, at det endegyldige mål opnås – at rotteproblemerne reduceres.

I Naturstyrelsens videre arbejde kan det overvejes, hvorvidt kravet skal række endnu videre, og her er det vigtigt at være opmærksom på de udfordringer, kommunerne har oplevet de seneste tre år. Evalueringen viser netop, at der er mange udfordringer forbundet med at opsætte rottespærre, hvis eksempelvis faldet ikke gør det hensigts-

mæssigt eller risikoen for opstuvning er stor. I kommuner med ledninger uden fald synes det mere hensigtsmæssigt at fokusere på og prioritere ledningsnettets stand og sanering af dette frem for at opsætte spærrer, der kan skabe udfordringer og utilsigtede konsekvenser.

Det er afgørende, at det opleves meningsfuldt for kommunerne for at sikre, at indsatsen er helhjertet og dermed får den ønskede effekt. At rottespærrerne kun skal opsættes, hvor det er hensigtsmæssigt og teknisk muligt, giver kommunerne en vis form for albuerum i forhold til at leve op til bekendtgørelsen. Dette forbehold i bekendtgørelsen gør, at kommunerne kan målrette deres indsats til kun at omfatte de steder, hvor indsatsen er mest hensigtsmæssig, og ikke nødvendigvis skal bruge ressourcer på at opsætte, hvis det vurderes uhensigtsmæssigt eller teknisk umuligt. På baggrund af de udfordringer, kommunerne oplever, er dette forbehold relevant at have, så kravet stadig opleves meningsfuldt.

Det betyder dog samtidig, at kommunernes indsats er meget varieret. Forbeholdet kan betyde, at kommunerne helt undlader at agere på området. Der er dog ikke noget i evalueringen, der tyder på, at dette er et stort problem, men det kan betyde, at indsatsen er mindre intensiv end Naturstyrelsen kunne ønske. Kravets forbehold er altså dobbeltsidet, hvilket er relevant at være opmærksom på.

Kommunerne er udfordret af både tekniske omstændigheder og af deres økonomi. Hvis der ikke er ressourcer til at gøre det korrekt og helhedsorienteret – f.eks. ved at undersøge ledningerne opstrøms i forbindelse med opsætning – kan det i sidste ende betyde, at opsætningen af rottespærrer ikke har en effekt, men blot har været en unødigt omkostning for at leve op til et lovkrav. Opstrømsundersøgelser i forbindelse med opsætning kan med fordel øges. At kravet omfatter alle eksisterende kommunale skoler, plejehjem og dagsinstitutioner kan få betydning for det økonomiske råderum, kommunerne har til at gennemgå ledningsnettet og sætte ind de nødvendige steder. Det er vigtigt at have in mente, at kommuner oplever, at bekendtgørelsens krav tvinger dem til at prioritere deres opgaver, og at der derved er en risiko for, at indsatsen ikke er helhedsorienteret.

Hvis kommunerne ikke tidligere har oplevet store problemer med rotter, kan det også synes omkostningstungt at skulle opsætte rottespærrer på alle kommunens institutioner. Der vil i disse tilfælde også være mindre effekt at spore end steder, hvor der tidligere har været flere problemer med rotter. Det samme vil højst sandsynligt gøre sig gældende på andre områder også.

5.3. Følg op og tag hensyn til effekter og udfordringer

De positive effekter og udfordringer vil højst sandsynligt også gøre sig gældende på de andre områder, man kunne overveje at udvide kravet til at gælde. Det er derfor afgørende at have disse in mente, når man arbejder med en eventuel udvidelse af kravet til andre områder.

Det er vigtigt at sikre, at de aktører, man afkræver en handling, også er opmærksomme på den endelige og ønskede effekt af en given bekendtgørelse. Det kan være med til at sikre, at aktørerne – i dette tilfælde kommunerne – også har fokus på dette i arbejdet

med at leve op til stillede krav. Generelt viser evalueringen, at der kan være grænser for, hvor langt en kommune kan nå ud. Kommunen kan have svært ved at nå private grundejere såsom hospitaler. Grundejerne er generelt ansvarlig for ledningsnettet på deres egen grund. Det kan derfor være en fordel at følge en bekendtgørelse af denne art med en oplysningskampagne, der sikrer, at de aktører, man ikke når gennem kommunen, stadig bliver inspireret og opfordret til at handle på området.

Det er relevant at følge op med undersøgelser af effekten på længere sigt for dermed at skabe et bedre vidensgrundlag til fremtidig prioritering af indsatser samt bedre at kunne vurdere, hvorvidt kravet bør udvides til andre områder. Et krav om opsætning af rottespærrer skal gennemtænkes uanset, hvilket område der er tale om. Der bør tages hensyn til kommunernes eller potentielt andre aktørers økonomi og interesser. Et krav kan blive meningsløst, hvis der opsættes rottespærrer uden, at de nødvendige undersøgelser foretages samtidig. På baggrund af de nuværende erfaringer er det svært at sige noget om, hvorvidt opsætningen får den ønskede effekt på længere sigt, og hvorvidt effekten kan forsvare udgifter og ressourcer på at opsætte spærrerne. Det er vigtigt at følge op på området og hvilke effekter bekendtgørelsen får på længere sigt. I de tilfælde, hvor kommunerne har udliciteret ansvaret til eksempelvis kloakforsyningen eller den enkelte kommunale institution, er det ekstra vigtigt med opfølgning.